

Projekt

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY MNIÓW
z dnia 2025 roku**

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Mniów na lata 2023-2026” za okres 2023 - 2024**

Na podstawie art. 18 ust. 1, 2 pkt 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm) w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) uchwała się, co następuje:

§1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów na lata 2023 - 2026” za okres 2023-2024, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Mniów.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy Mniów

Sławomir Gawel

Signed by /
Podpisano przez:

Mariusz Delipacy

Date / Data:
2025-05-13 09:40

PODINSPEKTOR

mgr Katarzyna Adach

KIEROWNIK
Referatu Gospodarki Komunalnej, Planowania
Przestrzennego, Inwestycji i Budownictwa

mgr inż. Aneta Koziel

WÓJT

mgr Piotr Wilczak

Uzasadnienie

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm) w zakresie zadań własnych Gmina realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Na podstawie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292) wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów na lata 2023 – 2026 uchwalony został przez Radę Gminy Mniów Uchwałą Nr 396/LVII/2023 z dnia 22 marca 2023 r. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. W związku z powyższym przyjęcie przedmiotowej uchwały należy uznać za zasadne.

PODINSPEKTOR

mgr Katarzyna Adach

KIEROWNIK

Referatu Gospodarki Komunalnej, Planowania
Przestrzennego, Inwestycji i Budownictwa

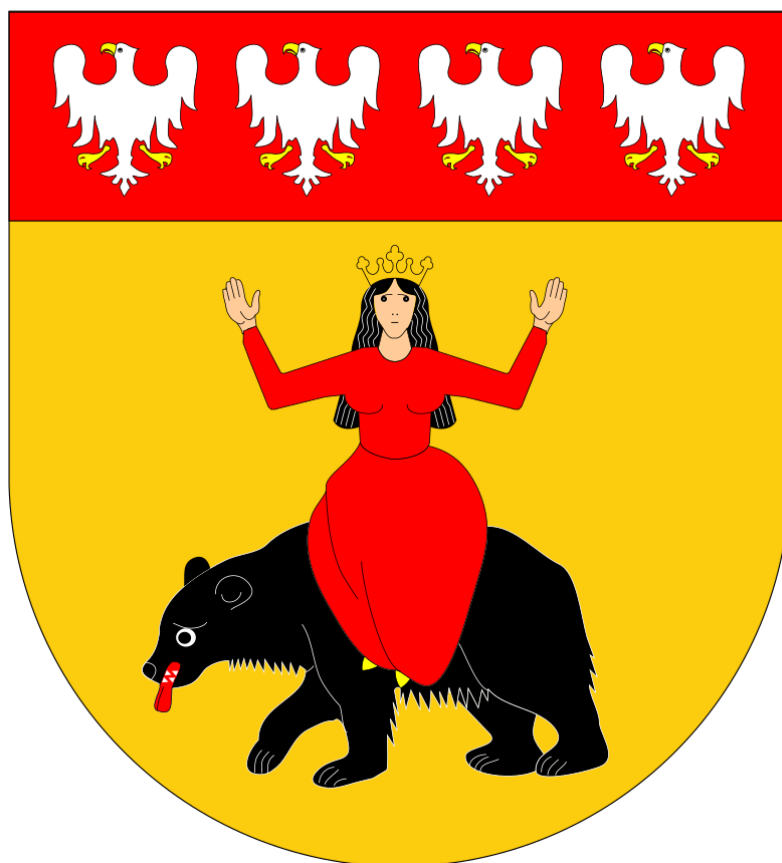
mgr inż. Aneta Koziel

W P Ł Y N Ę Ł O

dnia 2025-05-14

Podpis *[signature]*

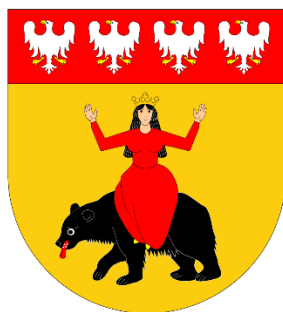
**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD
ZABYTKAMI GMINY MNIÓW
NA LATA 2023-2026
za okres od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2024 r.**

Mniów

2025

ZLECENIODAWCA:

Gmina Mniów
ul. Centralna 9
26-080 Mniów
tel. (41) 37-37-002
e-mail: ug@mniow.pl
www.mniow.pl

WYKONAWCA:

RELIKT
Pracownia Archeologiczna

Judyta Nawrot-Bukowiec
ul. Miejska 93/12B
35-317 Rzeszów
tel. 783 798 165
e-mail: reliktarcheologia@gmail.com
www.reliktarcheologia.pl

Autor opracowania:

Judyta Nawrot-Bukowiec

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW	4
2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW	6
3. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW NA LATA 2023-2026	11
4. REALIZACJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW NA LATA 2023-2026 W ŚWIEŹLE DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W LATACH 2023-2024	13
5. PODSUMOWANIE	21

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów na lata 2023-2026 został sporządzony przez Wójta Gminy Mniów na podstawie przepisów art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292, ze zm.*), zwanej dalej Ustawą, oraz zgodnie z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Po uzyskaniu pozytywnej opinii Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pismem z dnia 30 stycznia 2023 r., znak: ZRRiD.RN.5120.10.2022, został przyjęty Uchwałą Nr 396/LVII/2023 z dnia 22 marca 2023 r.

Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Mniów została przyjęta Zarządzeniem nr 93/2022 Wójta Gminy Mniów z dnia 08.07.2022 r. w sprawie uaktualnienia Gminnej Ewidencji Zabytków.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292, ze zm.*) jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa i obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa nakłada na gminy obowiązek sporządzania programu opieki nad zabytkami. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 w/w/ ustawy, program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącząc z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

a także:

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres od 1.01.2023 r. do 31.12.2024 r. i odnosi się do wyznaczonych w Programie priorytetów. Zostało opracowane na podstawie danych będących w posiadaniu Urzędu Gminy Mniów.

2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYKAMI GMINY MNIÓW

Głównym założeniem sporządzonego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego, lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności Gminy Mniów.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292, ze zm.) Wójt jest zobligowany do założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Mniów i zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie przyjęcia jej Zarządzeniem Wójta Gminy Mniów oraz sporządzenie na okres 4 lat Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów na lata 2023-2026 zawiera dziesięć rozdziałów:

1. Wstęp.
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.
7. Założenia programowe.
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

W treści *Programu* znalazł się szereg celów i kierunków działań, które stanowią wytyczne dla całokształtu polityki gminnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Mniów. Należą do nich:

Priorytet I: Ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego

Kierunki działań:

1.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:

- 1.1.1. Monitoring stanu zachowania zabytków będących własnością Gminy:
 - ✓ przegląd stanu technicznego obiektów;
 - ✓ wyznaczenie obiektów, dla których niezbędny jest remont/konserwacja;
 - ✓ opracowanie planu remontów.
- 1.1.2. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich zabytków stanowiących własność gminy, w miarę posiadanych do dyspozycji środków finansowych w budżecie oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.
- 1.1.3. Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
- 1.1.4. Wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym nie będących własnością gminy (zespół kościoła parafialnego w Grzymałkowie, zespół dworsko-folwarczny w Wólce Kłuckiej).
- 1.1.5. Intensyfikacja starań o uzyskanie zewnętrznych środków finansowania.
- 1.1.6. Coroczne przeznaczanie środków z budżetu Gminy na dotacje na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków.
- 1.1.7. W przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 1.1.8. Sprawowanie opieki nad zabytkowymi cmentarzami na terenie Gminy (szczególnie tych w złym stanie – cmentarz choleryczny w miejscowości Podchyby), poprzez:
 - ✓ prace pielęgnacyjne i porządkujące,
 - ✓ usuwanie roślinności zielnej oraz samosiewek drzew,
 - ✓ oznakowanie obiektów (cmentarz choleryczny - Podchyby),
 - ✓ renowację zabytkowych nagrobków,
 - ✓ zaznaczenie cmentarzy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
 - ✓ zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.
- 1.1.9. Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni. Z uwzględnieniem starodrzewa na terenie cmentarzy parafialnych (Mniów, Grzymałków,

Pieradła), nieczynnych cmentarzy (cmentarz przykościelny - Mniów, cmentarz choleryczny - Podchyby, cmentarz wojenny – Mniów Raszków), zespołów podworskich (park w zespole dworsko-parkowym w Wólce Kłuckiej), alei wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

1.1.10. Ochrona stanowisk archeologicznych:

- ✓ wskazanie lokalizacji w dokumentach planowania przestrzennego,
- ✓ prowadzenie wszelkich działań inwestycyjnych po przeprowadzeniu nadzoru archeologicznego lub badań wykopaliskowych.

1.2. Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

1.2.1. Wykorzystanie walorów zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych w materiałach promocyjnych jako czynnika wpływającego na rozwój gminy.

1.2.2. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych gminy oraz jej walorach turystycznych na stronie internetowej oraz innych dostępnych środkach masowego przekazu.

1.2.3. Tworzenie i promowanie szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych, rowerowych, których atrakcją są obiekty zabytkowe.

1.2.4. Oznakowanie zabytków wraz z podaniem podstawowych informacji historycznych o obiektach, określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych, w tym poprzez zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,

1.2.5. Iluminacja świetlna najważniejszych zabytków gminy.

1.3. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

1.3.1. Sporządzenie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla całości gminy oraz uwzględnienie w nich obiektów zabytkowych znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Priorytet II: Badania i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej:

Kierunki działań:

2.1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych

2.2.1. Zadania dla Gminnej Ewidencji Zabytków:

- ✓ zakładanie nowych kart adresowych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy,
- ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną,
- ✓ propozycje skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji,
- ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami,
- ✓ sporządzenie sprawozdanie z realizacji założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami),
- ✓ zamieszczenie wykazu GEZ i Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na stronie internetowej Urzędu Gminy.

2.2.2. Walka z samowolami budowlanymi.

2.2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym i promocja walorów krajobrazowych gminy

2.2.1. Udostępnianie informacji o zabytkach i działaniach promocyjnych na stronie internetowej Urzędu Gminy.

2.2.2. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskiwania środków na odnowę zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

2.2.3. Współorganizowanie wszelkiego rodzaju wystaw poświęconych historii oraz ochronie obiektów zabytkowych gminy.

2.2.4. Organizowanie konkursów artystycznych poruszających tematykę zabytków.

2.2.5. Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom, ludziom związanym z Gminą, itp.

- 2.2.6. Promocja obiektów zabytkowych podczas uroczystości na terenie Gminy.
- 2.2.7. Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Gminy.
- 2.2.8. Opracowanie internetowej Mapy Zabytków Gminy.
- 2.2.9. Aktualizacja internetowej bazy danych o obiektach posiadających wartość zabytkową znajdujących się na terenie gminy.
- 2.2.10. Nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego.

Priorytet III: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe i wartości krajobrazowe i przyrodnicze:

Kierunki działań:

3.1. Tworzenie oferty turystycznej uwzględniającej walory kulturowe i przyrodnicze terenu

- 3.1.1. Nawiązywanie współpracy z władzami powiatu i województwa w celu włączenia oferty turystycznej gminy w system o większym zasięgu.
- 3.1.2. Udział w targach turystycznych

3.2. Utworzenie systemu informacji turystycznej

- 3.2.1. Stworzenie systemu informacji wizualnej w formie tablic informacyjnych dotyczących najważniejszych obiektów historycznych i przyrodniczych znajdujących się na terenie gminy.
- 3.2.2. Opracowanie tablic informacyjnych dotyczących szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych i tras rowerowych wyznaczonych na terenie gminy.
- 3.2.3. Opracowanie przewodnika turystycznego uwzględniającego krajobraz kulturowy i przyrodniczy gminy.
- 3.2.4. Opracowanie folderów, informatorów i innych wydawnictw na temat dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy.

3. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW NA LATA 2023-2026

Dla priorytetu I - *Ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego*, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami:

- poziom wydatków budżetu gminy poniesionych na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów;
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed zniszczeniem lub kradzieżą;
- ilość przeprowadzonych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność gminy i pozostałych jednostek;
- realizacja projektów i programów Gminy Mniów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy ochrony środowiska przyrodniczego, koncepcje, plany rewitalizacji).

Dla priorytetu II – *Badania i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej*, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami:

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
- ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Mniów;
- poziom aktywności społecznej, związany z opracowaniem interaktywnej mapy gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych;
- poziom aktywności społecznej, związany z korzystaniem z zintegrowanego systemu informacji wizualnej, obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy;
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dla priorytetu III – *Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe i wartości krajobrazowe i przyrodnicze*, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami:

- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;
- liczba zorganizowanych konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych.

4. REALIZACJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MNIÓW NA LATA 2023-2026 W SWIETLE DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W LATACH 2023-2024

Gmina Mniów uwzględnia zapisy Programu Opieki nad Zabytkami oraz Gminnej Ewidencji Zabytków podczas przygotowywania projektów decyzji o warunkach zabudowy, a także dokumentacji planistycznej.

Gmina Mniów cyklicznie przeprowadza ocenę zawartości Gminnej Ewidencji Zabytków, starając się uzupełniać na bieżąco wszelkie zmiany dotyczące własności obiektów, utraty walorów zabytkowych oraz zniszczeń poszczególnych obiektów.

W ramach **Priorytetu I: Ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego**, Gmina Mniów realizowała następujące zadania.

- **Renowacja cmentarza Mniów-Raszków.**

Gmina w 2023 r. zakończyła realizację projektu „Renowacja cmentarza wojennego w miejscowości Mniów-Raszówka”, współfinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach GROBY I CMENTARZE W KRAJU 2023.

Zadanie polegało na renowacji grobów cmentarza wojennego, na którym spoczywa 34 spalonych żywcem w 1943 r. mieszkańców Gminy Mniów. Koszt inwestycji wynosił 35 tys. zł, w tym dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa narodowego (28 tys. zł), wkład własny Gminy wynosił 7 tys. zł. W ramach przeprowadzonych prac:

- ✓ wyczyszczono pomniki, płytę pamiątkową z piaskowca, kostkę brukową, kamienne ogrodzenie cmentarza,
- ✓ wyczyszczono i pomalowano furtkę i ogrodzenie, osadzono furtkę,
- ✓ uzupełniono szczeliny/braki w pomnikach, ogrodzeniu,
- ✓ poprawiono inskrypcję na płytach pamiątkowych,
- ✓ wyłożono 8 kwater, okolonych betonowymi obrzeżami trawą z rolki,
- ✓ zamontowano ławeczki, tablicę informacyjną, maszt flagowy przed ogrodzeniem.

Cmentarz w Mniowie-Raszówce ma wyjątkową wartość historyczną, a przeprowadzone prace remontowe i konserwatorskie pozwoliły na przywrócenie odpowiedniej rangi temu obiektowi.

- **Prace konserwatorsko-budowlane związane z rewaloryzacją kościoła pw. św. Michała Archaniola w Grzymałkowie.**

W 2024 r. Gmina Mniów pozyskała 979 020,00 zł z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na prace konserwatorsko-budowlane związane z rewaloryzacją kościoła pw. św. Michała Archaniola w Grzymałkowie.

Inwestycja, prowadzona w formule "Zaprojektuj i wybuduj", będzie obejmowała wykonanie dokumentacji projektowej wraz z pozyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i decyzji administracyjnych od właściwych organów oraz prace budowlane związane z architektonicznym odtworzeniem dachu i elementów elewacji kościoła pw. św. Michała Archaniola w Grzymałkowie.

Prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane będą dotyczyć zabytku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków, nad którymi opiekę, w rozumieniu art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, sprawuje jednostka samorządu terytorialnego. Gmina Mniów jako wnioskodawca udzieli dotacji na realizację zadania beneficjentowi.

Kościół pw. św. Michała Archaniola w Grzymałkowie zbudowany został w 1859 r. na podwalinie XVII-wiecznego kościoła zrujnowanego przez trąbę powietrzną 17 czerwca 1849 r. Architektem świątyni był Antoni Kurella, a wykonawcą Franciszek Makulski. Współfundatorami kościoła była rodzina Kołłątajów. W 1878 r. kościół odrestaurowany, w roku tym obmurowano cmentarz kościelny i grzebalny. W trakcie odnowy ustawiono trzy ołtarze wsparte na korynckich filarach. W 1922 r. kościół konsekrowany. Świątynia okazała się zbyt mała na potrzeby rozwijającej się parafii, dlatego też w 1958 r. rozpoczęto budowę nowej, większej. Kościół służył parafianom do lat 70-tych XX w. Od tego momentu kościół ulega powolnej degradacji. Obiekt murowany, w stylu włoskim, orientowany, trzynawowy. Fasada zachodnia flankowana dwoma piętrowymi wieżami połączonymi trójkątnym naczółkiem. Nawa główna posiada sufit, natomiast boczne sklepienia. Prezbiterium posiada kształt owalny, jest węższe i niższe od nawy. Wejście do nawy głównej oddziela przedsionek, nad którym znajduje się chór. Kościół otoczony jest murowanym ogrodzeniem, w jego północnym rogu zlokalizowana jest kostnica. Kościół wraz z kostnicą i ogrodzeniem obecnie jest w złym stanie technicznym, niszczeje, jest nieużytkowany.

Realizacja inwestycji jest ważna dla społeczności lokalnej. Kościół jest wizytówką miejscowości, a jego renowacja przyczyni się do wzmocnienia potencjału turystycznego Gminy Mniów.

- **Prace konserwatorsko-budowlane nad elewacją w Kościele Parafialnym pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Mniowie.**

W 2024 r. Gmina Mniów pozyskała 392 000,00 zł z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na wykonanie nowej elewacji w Kościele Parafialnym im. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Mniowie.

Kościół jest wpisany do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego. Konsekracja nastąpiła 16 sierpnia 1685 r. Budynek wraz z wyposażeniem stanowi cenne dobro kultury, zarówno dla społeczności lokalnej, jak również w skali ogólnopolskiej. Ma również znaczenie historyczne jest bowiem świadectwem życia pokoleń ludzi, którzy przyczynili się do rozwoju miejscowości.

Realizacja inwestycji jest konieczna, ponieważ stara elewacja jest już bardzo zniszczona, zawiera ubytki, co może doprowadzić do degradacji zabytku. Nowa elewacja pozwoli zabezpieczyć budynek kościoła, ale również poprawi jego wygląd.

Kościół pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Mniowie wpisany jest do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego pod numerem A.425 z 15.01.1957 r. i 15.02.1967 r. Pierwszy drewniany kościół w Mniowie został zbudowany w 1596 r. z fundacji miejscowego dziedzica Jakuba Rawity Gawrońskiego. Został zniszczony wskutek pożaru w 1620 r. W XVII w. drewniany kościół zastąpiono murowaną świątynią, której budowę rozpoczął ks. Szymon Żórawski. Kościół konsekrowany w 1685 r. przez biskupa Władysława Silnickiego. Odnawiany w XIX w. Wskutek rozbudowy i remontów, kościół zatracił styl barokowy. Kościół murowany, tynkowany, jednonawowy, na planie prostokąta. Nawa podzielona na trzy równej wielkości przęsła. Od wschodu, na głównej osi, prezbiterium zakończone absydą. Od zachodu prostokątna kruchta. W części północno - wschodniej dobudowana zakrystia z przyległą kruchtą boczną. Główne wejście umiejscowione osiowo w zachodniej ścianie kruchty. Otwory okienne i drzwiowe w rozglifieniach. Nawa przykryta dwuspadowym stromym dachem z symetrycznie umieszczoną kalenicą. W części wschodniej dachu, ośmioboczna wieża z latarnią i hełmem. Kruchta z dachem symetrycznym, stromym,

dwuspadowym. Zakrystia z kruchłą boczną z dachem trójspadowym. Dachy kryte dachówką ceramiczną. Kościół zorientowany osią podłużną w kierunku wschód - zachód.

Realizacja inwestycji jest ważna dla mieszkańców Gminy Mniów, ponieważ kościół jest jej wizytówką, a jego renowacja przyczyni się do wzmocnienia potencjału turystycznego Gminy Mniów. Gmina Mniów jako wnioskodawca udzieli dotacji na realizację zadania beneficjentowi tj. Parafii pw. św. Stanisława B.M. w Mniowie.

W ramach **Priorytetu II: Badania i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej**, Gmina Mniów realizowała następujące zadania.

- **Gmina podjęła Uchwałę w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach znajdujących się na terenie Gminy Mniów wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na podstawie udzielonych wstępnych promes – Uchwała Nr 438/LXV/2023 z dnia 6 listopada 2023 r.**
- **W 2023 r. opracowano od podstaw Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie Gminy Mniów. Zarządzenie Nr 104/2023 Wójta Gminy Mniów z dnia 7.12.2023 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Gminy Mniów”.**

Został on uzgodnieniowy ze Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Szefem Obrony Cywilnej Powiatu Kieleckiego.

- **W 2024 r. zaktualizowano Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie Gminy Mniów. Zarządzenie Nr 5/2024 Wójta Gminy Mniów z dnia 12.01.2024 r. w sprawie aktualizacji „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Gminy Mniów”.**

- **W 2024 r. Gmina Mniów przystąpiła do sporządzenia Planu Ogólnego Gminy Mniów.**

Uchwała Nr 43/VI/2024 Rady Gminy Mniów z dnia 17 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Mniów wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

- **Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Mniowie.**

Biblioteka jest instytucją kultury, jednostką organizacyjną Gminy Mniów, posiada osobowość prawną i samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową. Jest wpisana do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez organizatora pod numerem RIK-1/98 w dniu 5 stycznia 1998 r. Działa na podstawie Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach oraz na podstawie Uchwały NR 38/V/92 Rady Gminy w Mniowie z dnia 21 października 1992 r. z późniejszymi zmianami i Statutu stanowiącego załącznik do uchwały Nr 42/XXXII/05.

Przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Mniowie działają dwie filie:

- ✓ Filia Biblioteczna w Zaborowicach,
 - ✓ Filia Biblioteczna w Grzymałkowie
- oraz cztery świetlice:
- ✓ Świetlica Wiejska w Cierchach,
 - ✓ Świetlica Wiejska w Zaborowicach,
 - ✓ Świetlica Wiejska w Rogowicach,
 - ✓ Świetlica Wiejska w Chybach (działa od 21.12.2023 r.).

W 2023 r. biblioteka otrzymała dotację od organizatora w wysokości 546 999,27 zł oraz dotację MKi DzN 20 000,00 zł na zakup nowości wydawniczych.

W 2023 r. na zakup zbiorów wydano 51 258,61 zł i zakupiono 2316 pozycji (kwota dotacji z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyniosła 20 000,00 zł).

- **Imprezy kulturalne:**

W 2023 r. odbyły się następujące imprezy kulturalne na terenie Gminy Mniów:

- ✓ 6 styczeń - Orszak Trzech Króli w Zaborowicach.

- ✓ 5 marzec - na terenie gminy Mniów zorganizowano patriotyczny bieg z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
- ✓ 28 maj - na odnowionym cmentarzu na Raszówce odbyły się uroczystości związane z 80 rocznicą pacyfikacji hitlerowskiej w gminie Mniów.
- ✓ 8 lipiec - Święto Gminy Mniów - „Biesiada nad Taraską”.
- ✓ 13 sierpień - Dożynki Gminne.
- ✓ 1 wrzesień - uczczono i oddano hołd ofiarom, które poniosły męczeńską śmierć na terenie gminy Mniów w czasie II wojny światowej - w Serbinowie, na Raszówce, w Pogłodowie, na cmentarzu w Mniowie, na cmentarzu w Grzymałkowie oraz na cmentarzu w Zaborowicach.
- ✓ 9 listopad - odbyły się gminne obchody Narodowego Święta Niepodległości.
- ✓ 22 grudzień - społeczność szkolna w Cierbach zorganizowała po raz kolejny Gminne Jasełka.

W 2024 r. odbyły się następujące imprezy kulturalne na terenie Gminy Mniów:

- ✓ 6 stycznia - Orszak Trzech Króli w Zaborowicach.
- ✓ 7 marzec - na terenie gminy Mniów zorganizowano patriotyczny bieg z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
- ✓ 26 maj - odbyły się uroczystości patriotyczne upamiętniające 81 rocznicę pacyfikacji mieszkańców Raszówki, Pogłodowa oraz Serbinowa przez hitlerowców.
- ✓ 29 czerwiec - Święto Gminy Mniów - „Biesiada nad Taraską”.
- ✓ 11 sierpień - Dożynki Gminne.
- ✓ 12 listopad - odbyły się gminne obchody Narodowego Święta Niepodległości.
- ✓ 20 grudzień - w Szkole Podstawowej w Cierbach odbyły się tradycyjne Gminne Jasełka.

5. PODSUMOWANIE

Należy stwierdzić, że Gmina Mniów realizuje zadania z uwzględnieniem założeń programowych Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Mniów na lata 2023-2026. W omawianym okresie (2023-2024) został podjęty szereg inicjatyw związanych z dbałością o ochronne dziedzictwa kulturowego. Stworzono warunki dla realizacji ochrony zabytków, a prowadzone działania wpłynęły na wzrost zainteresowania nie tylko cennymi obiektami, ale także historią i kulturą Gminy Mniów.

Działania prowadzone w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami są na bieżąco konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami właściwymi we wskazanym obszarze.